

Een pelgrimage naar buiten en naar binnen... (1993)

Een vredespelgrimage door de Verenigde Staten

Jessica Prager

Vrouw en Woord, januari 1993

In augustus van dit jaar vertrok Sieth Delhaas voor tweeënhalve maand naar Amerika om daar de laatste 1100 kilometer van een in februari 1992 gestarte vredespelgrimage mee te lopen. In november 1992 sprak ik met haar daarover.

Sieth Delhaas is vanaf 1970 werkzaam als freelance publiciste; zij is sterk betrokken bij de vredesbeweging en de vrouw-en-geloofbeweging. Om zich te specialiseren volgde zij van 1978 tot 1982 een HBO-opleiding theologie. Zij schreef onder andere het boek *Feministische theologie, een 'dwaalweg'*. Momenteel studeert zij Algemene Cultuurwetenschappen aan de Open Universiteit. Verder doet zij cursuswerk en houdt zij lezingen.

Sieth, moeder van vier volwassen kinderen, scheidde van haar eerste echtgenoot en woont sinds de dood van haar tweede man nog met haar jongste dochter.

Wat was dat voor pelgrimage waar je in meeliep?

Dat was de 'European Peace Pelgrimage '92' (EPP), een Nederlands initiatief van Frits ter Kuile, totaalweigeraar en jarenlang actief in Woensdrecht. De directe aanleiding van de pelgrimage was het bezoek van de Indiaanse Western Shoshone vrouw, Paula Estevez aan Europa in 1989. Zij deed toen een krachtig beroep, met name op de vredesbewegingen, om haar volk te steunen in de strijd tegen het testen van kernbommen in de Nevada, hun land. Dat testen van kernwapens – waarmee wij ons in Europa laten beveiligen – gaat ook na het einde van de koude oorlog nog steeds door.

De gevolgen van de kernproeven zijn vreselijk voor de mensen daar. Zo vertelde Paula Estevez dat er veel leukemie en kanker onder de Indianen voorkomt en dat er veel misvormde baby's worden geboren. De Vredespelgrimage was bewust georganiseerd in het Columbusjaar 1992, 500 jaar onderdrukking van Indiaanse volken. Het was zowel bedoeld als protest tegen het testen en de uraniumwinning, als een vorm van excuus aanbieden aan de inheemse bevolkingen en het steunen van hun landeisen. De pelgrimage, die dwars door Amerika ging en waarin behalve Nederlanders ook andere Europeanen meeliepen, gemiddeld 15 tot 40 personen, had als einddoel om op 12 oktober - de datum van de 'inval' van Columbus in Amerika -, de Nevadatest-site te bereiken.

Wat was jouw persoonlijke motief om een deel van deze tocht mee te lopen?

Allereerst was het een soort bezinning voor mijzelf op allerlei dingen die mij de afgelopen tijd aan het denken hadden gezet. Ik zat ook met een stuk frustratie: Wat mij heel erg had

geschokt was het feit dat 80% van de Nederlanders in 1981 vóór de Golfoorlog was. Ook vredesmensen stonden hier heel anders in. Omdat het nu om Arabieren ging? Er wordt nog steeds in groepen gedacht. Waar waren al die duizenden die vroeger tegen de kernwapens demonstreerden? Ook vanuit de vrouwenbeweging waren er nauwelijks protesten. Bij een demonstratie in Amsterdam zag ik slechts drie vrouwen van de vrouw-en-geloofbeweging. Dit gaf voor mij aan dat er blijkbaar iets fundamenteel mis is in het denken over vrede. Wat mij zorgen baart en ook wel teleurstelt is de weinig politieke houding van veel vrouwen in de vrouw-en-geloofbeweging. Voor mij is het m'n leven en als je dat niet terugvindt bij anderen krijg je het gevoel iets te verliezen wat belangrijk voor je is.

Daarom heb ik daarover ook een brief geschreven naar de organisatie van de Vrouwensynode Tot mijn vreugde is dat opgepikt; zij stuurden mij, namens de vrouwensynode een verklaring om door te geven aan de Indiaanse vrouwen.

Tijdens een zogenaamde Healing Global Wounds-bijeenkomst op 10 oktober tegenover de testsite, heb ik deze verklaring voorgelezen en aangeboden aan Paula Estevez en andere Indiaanse vrouwen. Er waren ook berichten van het Oecumenisch Vrouwencontact en de subwerkgroep van de Raad van Kerken 'Vrouwen in een pluriforme Samenleving'.

Wat heeft deze pelgrimage voor jou betekend?

Wat de meeste indruk op me heeft gemaakt is het contact met de Indianen, hun rituelen, hun houding tegenover de aarde. Zij vertelden ons, dat wij de allereerste Europeanen waren die hun excuus kwamen aanbieden en die zich bewust waren van alles wat de Indianen in de loop der eeuwen was aangedaan. Waar ik mij beschaamd over voelde, was het feit dat wij maar een stel privé personen waren en in feite niemand, officieel, vertegenwoordigden. En de realiteit dat de uitroeiing gewoon verdergaat, alleen 'geciviliseerder', was erg schokkend.

Je moet weten dat er zo'n 18 miljoen Indianen in Noord-Amerika leefden toen de eerste kolonisten daar neerstreken. Deze mensen zijn in de loop der eeuwen bestreden, verdreven van hun gronden en samen gejaagd op de meest onvruchtbare stukken land.

Zij zijn beroofd van hun natuurlijke middelen voor levensonderhoud zoals visserij, jacht en landbouw. Ze hebben alles verloren en moeten daardoor vaak op kosten van de overheid leven. Bovendien bleek de schamele 1% grond die aan hen was gelaten, de belangrijkste grondstof voor kernwapens, uranium, te bevatten.

Zo hebben de VS hen als mijnwerkers ingezet, die volledig onbeschermd en totaal niet voorgelicht over de gevaren voor de gezondheid, het smerige werk laten opknappen. Pas begin jaren tachtig werd bekend, door de vele misvormde kinderen die werden geboren en het toenemende aantal kankergevallen, hoe gevaarlijk dit werk is. De eerste periode van de tocht voelde ik mij steeds gedeprimeerder door al deze verschrikkelijke feiten.

Je krijgt last van je eigen cultuur en religie. Ik vroeg me af wat daar in godsnaam mis mee is, dat christenen nog steeds doorgaan met deze waanzin. En dat we ons zelf ook nog als fatsoenlijke christenen zien.

Wat bedoel je met last krijgen van je eigen cultuur en religie?

Vanaf Las Vegas, het laatste stukje van de tocht, wandelden een aantal Indianen mee. Elke ochtend en elke avond hielden zij een 'circle' waarbij zij gebeden uitspraken. Wie wilde mocht hieraan deelnemen. Het gaat over de natuur, de grote Schepper en moeder aarde. Zij zeggen 'de aarde is stervende', dat is het centrale punt van hun zorg en gebeden.

Hun beeld van de schepping is allesomvattend: mens, dier, planten en de elementen. Dus niet alleen het milieu, wat bij ons erg 'in' is. De onderdrukking van 500 jaar heeft hun eeuwenoude cultuur niet kunnen vernietigen, dat zegt toch heel wat! Ik werd erg aangesproken door hun rituelen, het raakte mij emotioneel.

Er zitten elementen in waarbij ik mij thuis voel, het was een gevoel van verbondenheid, iets dat ik nog nooit heb gehad in de kerk. Het contrast met onze godsdienst en cultuur was confronterend voor mij.

Wij hebben altijd geleerd dat bijvoorbeeld het aanroepen van voorouders 'heidens' is. Het geloof binnen de kerk is 'Westers'.

Dat is ook wat de Koreaanse feministisch theologe Chung Hyun-Kyung ons probeert duidelijk te maken. Ik bedoel niet dat wij nu 'Indiaantje moeten gaan spelen', maar in hoeverre durven wij de uitdaging aan te gaan om datgene wat ons altijd als 'heidens' is verkocht, te onderzoeken? Voorbij kerkgrenzen te gaan?

Feministische theologie heet een fundamentele cultuurkritiek te zijn, ik denk dan bijvoorbeeld aan het boek van Catharina Halkes 'En alles zal worden herschapen...'. Het gaat niet om de helft van de koek maar om een geheel andere koek, om het in Sölle's woorden te zeggen. Maar eerlijk gezegd durf ik deze stellingname tegenwoordig niet meer zo radicaal naar voren te brengen in mijn publicaties. In hoeverre maakt de vrouw-en-geloofbeweging dit waar? Wij zijn met velen, toch zijn wij geen inspirerende beweging binnen de samenleving. Zijn we bezig met het veranderen van de samenleving? In hoeverre blijven we toch nog aan de kerk hangen, en blijven wij compromissen sluiten? Ik ben bang dat we over een tiental jaar moeten constateren dat er hoogstens een paar rozijnen aan de 'ouwe koek' zijn toegevoegd.

Wat vind je van het werkplan van de Vrouwensynode, daarin zijn toch een aantal duidelijke strijdpunten geformuleerd en in ieder geval hebben de deelnemers zich voor het merendeel daaraan moreel verbonden.

Ik heb het plan nog niet gezien, maar dat laatste vind ik positief. Tegelijkertijd rijzen bij mij vragen als: is er een bepaald strategisch plan uitgezet, hoe wordt er invulling aan gegeven, hoe wordt het concreet gemaakt? We hechten allemaal heel erg aan het feit dat wij een beweging zijn, toch zijn er bepaalde structuren nodig, kaders van waaruit richting kan worden

gegeven. Er is op z'n minst een coördinatiepunt nodig! We moeten zelf structuren scheppen en er zelf ook geld in steken.

Als vrouwen moeten we veel meer onze macht gebruiken. Om die reden zit ik in de Europacommissie van de werkgroep Vrouw-Kerk-Beleid, de dreiging dat het met name voor vrouwen slechter zal worden is groot. Wij moeten contacten leggen, signaleren, aan de bel trekken. We kunnen niet alleen in kleine praatgroepjes bij elkaar blijven komen. Als we echt een andere wereld willen dan is er werk aan de winkel.

Hoe denk jij persoonlijk, na deze pelgrimage, verder te gaan?

De geestelijk leider van de Shoshone Indianen zei tegen ons, jullie moeten het verleden achter je laten. Hij bedoelde niet dat het leed en het onrecht over is, maar hij zei: Wij moeten samen verder, ga terug naar jullie eigen land, verspreid dat wat wij denken, onze levensvisie: want de aarde is stervende.

Wij zullen onze levenswijze drastisch moeten veranderen. Onze geldeconomie is de allergrootste boosdoener! Hij vertelde dat zij tot op heden hun 'geheimen' nooit eerder aan blanken hadden verteld, maar dat zij dit zwijgen nu wilden verbreken omdat de aarde er zo slecht voor staat. Zij waren intens dankbaar dat wij uit Europa waren gekomen, en deze lange, zware tocht liepen uit solidariteit met de strijd van de Indianen.

Wat ik al eerder zei, het over grenzen gaan, onderzoeken waar het mis is gegaan in onze cultuur, dat is wat me nu bezighoudt.

Ik heb al enkele uitnodigingen gekregen om te komen vertellen over deze pelgrimage. Een cursus die ik geef over de eerder genoemde Koreaanse Chung Hyun Kyung, hangt ook hiermee samen. De pelgrimstocht gaat door!